

Interpretacija

Judita Vaičiūnaitė.

J. Basanavičiui ir kitiems

Jums lyg Čiurlionio karaliams,
laikiusiems rankose Lietuvą,
gobusiems varganą lizdą
per pūgą, per vėtrą,
per lietų,
Jums šitą strofą skiriu
vietoje tulpių puokštės viduržiemį,
Jūsų kapams tamsoje-
Jūsų žvilgsnio šviesa iš visur
sklinda su meile į mus,
ir Lietuvą kėlusios rankos
vėl mus apglėbia,
ledonešiui gaudžiant
ant ūkanų kranto.
(1988)

Juditos Vaičiūnaitės eilėraštis „J. Basanavičiui ir kitiems“ – XX a. pabaigos žmogaus žvilgsnis į amžiaus pradžią ir padėka tiems žmonėms, pirmiausia – Jonui Basanavičiui, kurie kūrė nepriklausomą Lietuvą.

Eilėraščio pavadinime minimas vienas garsiausių Lietuvos nepriklausomybės kūrėjų – Jonas Basanavičius. Šis drąsus, ryžtingas žmogus 1918 metais vasario 16 dieną pirmasis pasirašė Lietuvos nepriklausomybės aktą. Taigi ypatingą autorės pagarbą ir galime įžvelgti būtent šiam nepriklausomybės kūrėjui.

Pirmoji monologinio teksto eilutė yra palyginimas: „lyg Čiurliono karaliams“, taip Lietuvos nepriklausomybės kūrėjai yra sutapatinami su Mikalojaus Konstantino Čiurlionio paveikslo „Karalių pasaka“ veikėjais: galingi karaliai, eidami per mišką, pamatė nuostabią šviesą švytintį Lietuvos kaimą, pakėlė jį ir gėrėjosi jo grožiu... Antroji palyginimo dalis išplėta – du vienušiai dalyviniai pažyminiai su priklausomais žodžiais, kurie sudaro labai įdomius junginius: „varganas lizdas“ – Lietuvos perifrazė. Šiuo junginiu atskleidžiamas Lietuvos vaizdas, jos trapumas, galbūt net laikinumas. Žodžiai „per pūgą, per vėtrą, per lietų“ įvardija ne tik gamtos jėgas, bet ir labai galingą, stiprią jėgą, ryžtingai ir drąsiai ginančią gimtąjį kraštą. Antrasis segmentas dar kartą primena gamtos laiką: „viduržiemį“. Šis laikotarpis Lietuvai buvo labai svarbus ir prasmingas, nes būtent šiuo metu buvo pasirašytas nepriklausomybės aktas, lėmęs tolesnę Lietuvos ateitį. Atkreipiamas dėmesys į eilėraščio sukūrimo metus – 1988-ieji. Taigi šis kūrinys parašytas praėjus 70 metų nuo nepriklausomybės paskelbimo, tėvynės ir Lietuvos didvyrių garbei. Antroje ir trečioje eilutėse vartojamas būtasis praeities laikas. Praeities ir dabarties jungtis pasakoma esamuoju laiku: skiriu, sklinda, apglėbia. Atskleidžiama, jog mūsų didvyrių meilė ir pasiaukojimas, sklindęs praeityje, jaučiamas ir dabar – taip lengvai, kartu ir nuostabiai, tarsi paslaptingas apsaugantis šydas, saugantis nuo blogio ir pavojų. Nepriklausomybės gynėjus galime laikyti didžiais ir galingais, nes jų dvasios stiprybė

didžiulė ir neaprepiama, o gėris, pasiaukojimas, sąžiningumas ir meilė apglėbia Lietuvą ir visą tautą.

Dabartiniai laikai, tiksliau – Atgimimo metai- įprasminami gamtos vaizde – „ledonešiui gaudžiant“. Ledonešis – ne tik gamtos, bet ir tautos pavasario pranašas. Įsigilinus į vaizdą „ant ūkanų kranto“ potekstę, galime žvelgti į ją dviprasmiškai: Nurodoma Lietuvos geografinė padėtis, arba sovietinis laikotarpis, kuris atmenamas kaip tamsus, niurus, ūkanotas – užgožiantis neteisingumu, melu, neleidžiantis prasiskverbti teisingumui, tautiškumo jėgoms. Tekste randama antitezė, ypač išryškina, sustiprina įspūdį. Žodžiai „kapams tamsoje – Jūsų žvilgsnis šviesa ...“- kontrastas, antitezė, jie ypač išryškina, sustiprina įspūdį. Žodžiai „kapams tamsoje“ gali reikšti tai, jog kapinės, kur ilsisi J. Basanavičius palaikai, yra tuščios, didžiuliai šimtamečiai medžiai temdo saulės šviesą, todėl ten tamsu, niūru. Ramus, ritmiškas kalbėjimas- lyg malda. Dviejų eilučių pabaiga išryškina prasmingiausius žodžius:

„Laikiusiems rankose Lietuvą, vietoj tulpių puokštės viduržiemį...“
Eilėraštis nerimuotas, ir tik trumpiausioji eilutė „per lietų“ išryškina svarbiausio visame tekste žodžio „Lietuva“ skambesį.

Lyrinis „aš“ kalba su didžiule meile Lietuvai. Eilėraštis „vietoje tulpių puokštės viduržiemį“ skirtas tiems, kurie kūrė Nepriklausomą Lietuvą. Gal todėl keturiolikos eilučių eilėraštis – vienas vienintelis sakinytis, susijaudinusio žmogaus monologas.

Simona Smilgevičiūtė, 4ga.